

Juridiska Institutionen
Handelshögskolan vid
Göteborgs Universitet

Juristprogrammet HT-00
Tillämpade studier, 20 p

Implementeringen av artikel 11, om beställning, i e-handelsdirektivet till svensk rätt.

Anna Henriksson
Handledare: Christina Hultmark Ramberg

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1 INLEDNING	s. 4
1.1 Bakgrund	s. 4
1.2 Syfte	s. 5
1.3 Metod och avgränsningar	s. 5
2 AVTALSSLUT ONLINE	s. 7
2.1 AvtL:s tillämplighet	s. 7
2.2 Anbud eller utbud?	s. 8
2.3 CISG	s. 11
2.4 Unidroit principles of international commercial contracts	s. 12
2.5 Sammanfattning	s. 12
3 E-HANDELSDIREKTIVET	s. 13
3.1 Behovet av en rättslig ram	s. 13
3.2 E-handelsdirektivets framväxt	s. 15
3.3 Artikel 11:s slutliga lydelse	s. 15
3.4 Definitioner	s. 16
3.5 Allmän förklaring	s. 16
3.6 Syfte och mål	s. 16
3.7 Betydelsen av ett direktiv	s. 17
4 ARTIKELNS ÖVERENSSTÄMMELSE MED GÄLLANDE RÄTT	s. 17
4.1 Bekräftelse	s. 17
4.1.1 Bekräftelse enligt AvtL	s. 17
4.1.2 Bekräftelse enligt distansavtalslagen	s. 18
4.1.3 Bekräftelse enligt e-handelsdirektivet	s. 19
4.2 Mottagningstid	s. 20
4.2.1 E-handelsdirektivet	s. 20
4.2.2 Gällande svensk rätt	s. 20
4.2.3 Jämförelse	s. 21
4.3 Inmatningsfel	s. 22
4.3.1 Misstag enligt 32 § AvtL	s. 22
4.3.2 UNCITRAL Model Law on Electronic commerce	s. 23
4.3.3 Inmatningsfel enligt e-handelsdirektivet	s. 24
4.3.4 Uniform Electronic Transactions Act	s. 25
4.4 Undantag	s. 25
5 PÅFÖLJDER	s. 25
5.1 Artikel 20	s. 25
5.2 Stor valfrihet	s. 26
5.3 Marknadsrättsliga- eller civilrättsliga påföljder?	s. 26
5.4 Påföljd för utebliven bekräftelse?	s. 27
5.5 Påföljd när tjänstemottagaren inte haft möjlighet att upptäcka inmatningsfel	s. 29
6 TILLÄMPNINGSSOMRÅDE	s. 32
6.1 E-handelsdirektivets tillämpningsområde	s. 32
6.2 AvtL:s tillämpningsområde	s. 33

7 ALTERNATIVA IMPLEMENTERINGSSÄTT	s. 33
7.1 Inkorporation	s. 33
7.2 Transformation	s. 34
7.2.1 Ny paragraf i AvtL	s. 34
7.2.2 Distansavtalslagen	s. 34
7.2.2.1 Tillämpningsområde	s. 34
7.2.2.2 Bekräftelse	s. 36
7.2.2.3 Inmatningsfel	s. 36
7.2.2.4 Krångligare lag eller bättre struktur?	s. 37
7.3 ”Lag om elektronisk handel”	s. 38
7.4 Helt ny struktur för elektronisk handel	s. 39
8 SAMMANFATTANDE ANALYS	s. 40
LITTERATURFÖRTECKNING	s. 43

1 INLEDNING

1.1 Bakgrund

Under senare tid har den elektroniska handeln utvecklats med en explosionsartad hastighet. En grundläggande förutsättning för denna utveckling är att privatpersoner och företag får tillgång till en väl fungerande informationsinfrastruktur. Sverige ligger i täten när det gäller användningen av telekommunikation. Idag lär ett par miljoner människor ha tillgång till internet i Sverige. Den elektroniska handeln medför stora möjligheter på många olika sätt. Det blir lättare att få tag i information från olika håll, utbudet av varor och tjänster blir större och mer lättillgängligt, företagen kan bedriva marknadsföring på ett annat sätt, avtal kan ingås snabbt och enkelt och priserna kan hållas nere.¹

Konsumenthandeln via internet är ännu inne i ett tidigt skede, men förväntas uppvisa en stark tillväxt under de kommande åren i takt med att säkerheten kring systemen ökar och allt fler får tillgång till dem.²

Den elektroniska kommunikationsteknologin medför att nya juridiska problem uppkommer och att existerande lagstiftning ställs inför nya problem. För att skapa enhetlighet och möjligheter för de europeiska medborgarna att till fullo kunna utnyttja den elektroniska handeln har Europaparlamentet och Rådet den 8 juni 2000 antagit Direktiv 2000/31/EG om vissa rättsliga aspekter på informationssamhällets tjänster, särskilt elektronisk handel, på den inre marknaden ("e-handelsdirektivet"). Syftet är att garantera rättssäkerhet och konsumenters förtroende för e-handel samt skapa en rättslig ram för att säkerställa fri rörlighet för informationssamhällets tjänster.³ E-handelsdirektivet reglerar ett flertal rättsområden som på något sätt påverkas av elektronisk handel. Det är ett av de redskap som kan komma att påverka utvecklingen av elektronisk handel mest de följande åren.

Med utgångspunkt i gällande svensk avtalsrätt kommer jag att utreda på vilket sätt e-handelsdirektivets artikel om beställning kan komma att påverka svensk rätt.

---

¹ Ds 1999:45 s.19.

² Regeringens Skrivelse 1997/98:190 s. 9.

³ Direktiv 2000/31/EG (3), (7), (8).

1.2 Syfte

Min uppsats har som syfte att utreda på vilket sätt artikel 11 i e-handelsdirektivet lämpligast bör implementeras i svensk rätt. Min förhoppning är att kunna ge någon form av konstruktiv vägledning till lagstiftaren om hur området bör regleras. Uppsatsen är också tänkt att kunna användas av företag som planerar att starta upp en internetbutik. Jag kommer att föreslå hur en sådan websida bör designas för att uppfylla de krav som kan komma att ställas enligt artikel 11 i e-handelsdirektivet. Uppsatsen tar sin utgångspunkt i svensk avtalsrätt och hur avtal sluts online idag. Jag har valt att inleda uppsatsen med och lägga vikt vid detta avsnitt dels eftersom e-handelsdirektivets artikel om beställning ursprungligen var tänkt att reglera avtalsslut online, och dels för att dess slutliga lydelse är nära sammanbunden med avtalsslutet. Därifrån diskuterar jag olika sätt att implementera artikel 11 i e-handelsdirektivet till svensk rätt, dels utifrån ett avtalsrättsligt perspektiv, men även utifrån marknadsrättsliga och andra civilrättsliga perspektiv.

1.3 Metod och avgränsningar

I den första delen av uppsatsen kommer jag att diskutera vad som idag gäller enligt svensk rätt när avtal sluts via elektroniska kommunikationsmedel. Jag har i det avsnittet till stor del använt mig av traditionella rättskällor. Viktiga rättskällor i avtalsrätten har av tradition varit sedvana och handelsbruk. Eftersom elektronisk handel är ett relativt nytt fenomen som har utvecklats snabbt, har det varit svårt att få kunskap om sedvana och handelsbruk på området. Det är på vissa områden osäkert om man kan säga att det har hunnit skapas. Mig veterligen finns det ingen utredning om sedvana eller handelsbruk på området, vilket gör att jag i min uppsats inte har kunnat ta hänsyn till det.

Allmänna avtalsrättsliga principer är en annan viktig rättskälla inom avtalsrätten. Denna rättskälla har jag indirekt använt mig av genom hänvisningar till CISG och Unidroit Principles, som anses ge uttryck för sådana principer.

Lag har också varit en viktig rättskälla. Ett metodologiskt problem som jag ställts inför är att avtalslagen, AvtL, är gammal och skriven främst med tanke på kommunikation per brev eller telegram. Kan lagen tillämpas vid elektronisk kommunikation trots att den inte är skriven med tanke på det fenomenet? När man söker ta reda på om befintliga regler kan tillämpas på nya

företeelser bör man anlägga ett synsätt som bygger på principen om funktionell ekvivalens (functional equivalency).⁴ Denna princip innebär att man skall se till ändamålet med bestämmelserna i en lag och göra en bedömning av om detta ändamål kan tillgodoses även genom det elektroniska kommunikationsmedlet.⁵ Detta synsätt innebär att man ibland får läsa bestämmelserna utifrån nya infallsvinklar. Principen om funktionell ekvivalens har jag tillämpat genomgående, dock särskilt i de deskriptiva delarna.

Jag har haft stor nytta av statliga utredningar där problemen t.ex. kring AvtL:s tillämplighet har diskuterats. Av dessa utredningar kan även lagstiftarens motiv och synsätt utläsas. Vad gäller gränserna för tillämpningen av befintlig lag är även doktrin av stor betydelse.

I det andra huvudavsnittet av uppsatsen behandlar jag artikel 11 i e-handelsdirektivet och dess överensstämmelse med avtalsrätten och andra aktuella områden. Vad gäller implementeringen av artikel 11 blir juridiken som strukturbygge min utgångspunkt. Hur skapar man en välfungerande struktur för den elektroniska handeln att verka i med hjälp av juridiken? För att utröna syftet med bestämmelsen har jag gått bakåt i tiden och följt hur direktivet växte fram från förslag till färdigt direktiv. Det måste observeras att gemenskapens förberedande rättsakter inte kan jämföras med förarbetens ställning i svensk rätt. Dels är gemenskapens förarbeten ofta mycket kortfattade och dels tillmätts de inte den betydelse som förarbeten av tradition har gjort i Sverige. Det är dock min uppfattning att man kan få ganska stor hjälp att utröna syftet med en paragraf och få en djupare förståelse för dess innebörd genom att se hur den har vuxit fram och förändrats.

Jag har haft hjälp av litteratur skriven av svenska jurister och av jurister verksamma inom EU. Vad gäller syftet med och andra till e-handelsdirektivet knutna frågor ser jag inget problem med att läsa vad jurister verksamma inom andra EU-länder anser. Artikel 11 skall implementeras i alla medlemsstater och även om problemen kan variera, särskilt eftersom utgångspunkterna i viss mån är olika, kan det vara till stor hjälp att få andras syn på detta. Det bör tilläggas att artikel 11 ändrades relativt sent i beslutsprocessen och att det därför inte finns många jurister som har kommenterat den nya lydelsen.

---

⁴ Model Law on Electronic Commerce utarbetad av UNCITRAL bygger på denna princip.

⁵ Denna princip ligger nära Ekelöfs teleologiska metod. Ekelöf, Rättegång I, 1990, s. 69ff.

När ett direktiv skall implementeras finns det två olika vägar att gå; antingen kan man försöka foga in de nya reglerna där man tycker att de hör hemma i den befintliga lagstiftningen, eller så kan man helt ändra struktur och skapa något nytt. Jag har i implementeringsavsnittet haft stor hjälp av tidigare implementeringsarbeten, t. ex. hur distansavtalsdirektivet har implementerats i svensk rätt. Jag skulle dock ha önskat att besluten om hur en implementering skall genomföras hade motiverats bättre. Ofta konstateras endast att lagstiftaren funnit det ena eller andra sättet bäst utan någon materiell diskussion.

Jag vill slutligen påpeka att jag löpande genom uppsatsen, men kanske framför allt i de avslutande kapitlen, för fram mina egna synpunkter och slutsatser om vad som kan vara ändamålsenliga lösningar.

2 AVTALSSLUT ONLINE

2.1 AvtL:s tillämplighet

Den svenska avtalsrätten bygger på AvtL från 1915. AvtL:s modell för slutande av avtal bygger på anbud och accept, traditionellt förmedlade per brev eller telegram, och är djupt rotad i det förra sekelskiftets ekonomiska och tekniska förhållanden. Lagstiftaren kunde av naturliga skäl inte tänka sig den situationen att avtal skulle kunna ingås genom dagens moderna tekniska kommunikationsmedel.

Man kan då fråga sig om AvtL är tillämplig på avtal som sluts elektroniskt? Av lagens första paragraf framgår att det inte finns något formkrav för avtalsslutande. Det innebär att avtal slutna på elektroniskt sätt är bindande precis som avtal slutna per brev eller telegram. AvtL:s regler är tillämpliga oavsett om parterna kommunicerar muntligen, skriftligen eller genom elektroniska hjälpmedel.⁶ Den elektroniska kommunikationstekniken medför dock att existerande regler måste ses utifrån nya infallsvinklar.

1 § 2 st AvtL stadgar att lagens 2-9 §§ skall tillämpas om inte annat följer av anbudet eller svaret eller av handelsbruk eller annan sedvänja. AvtL:s första kapitel är med andra ord

---

⁶ Regeringens Skrivelse 1997/98:190 s. 25. Det innebär att svensk lagstiftning uppfyller huvudregeln i e-handelsdirektivets art 9 att rättssystemen skall se till att det är tillåtet att ingå avtal på elektronisk väg.

dispositivt. Det innebär att lagens modell för avtalsslut kan tillämpas på avtal som ingås elektroniskt, men att det kan finnas anledning att avvika från dess reglering till förmån för handelsbruk eller sedvana.⁷

Jag skall i det följande avsnittet analysera när ett avtal sluts vid köp av en vara eller tjänst via en internetbutik.

2.2 Anbud eller utbud?

AvtL:s modell för avtalsslut bygger på tanken att två parter ensidigt binder sig vid var sin viljeförklaring, ett anbud och en accept. När dessa är överensstämmande sluts ett avtal mellan anbudsgivaren och den som lämnar accepten. Köp över internet sker ofta på följande sätt; Säljaren har ett erbjudande på sin hemsida, köparen skickar en beställning och säljaren bekräftar denna beställning. Frågan blir nu när avtalet skall anses slutet? För att besvara denna fråga måste man analysera vilken handling som utgör anbudet och vilken som således är accepten.

Anbudet är ett löfte som är bindande för avgivaren under en begränsad tid kallad acceptfristen, AvtL 4 §1 st. Det ställs flera krav för att ett erbjudande skall klassas som ett anbud. Ett krav som brukar föras fram i doktrin är att anbudet måste vara riktat till en bestämd krets av adressater. Riktat det sig inte till en eller flera bestämda adressater utgör det istället en inte bindande uppfordran att avge anbud, ett s.k. utbud. Kravet på en tillräckligt bestämd adressat framställs ofta kategoriskt som ett krav av vissa, medan det ingående diskuteras och ifrågasätts av andra.⁸ Kravet härleds ofta till motiven till 9 § AvtL där det fastslås att ”någon skyldighet att avböja inkommande anbud i allmänhet icke kan grundas allenast därå att dessa framkallats genom annonser eller cirkulär, varigenom en affärsman givit tillkänna, att han säljer eller köper vissa varor...”.⁹ Detta uttalande är dock inte kategoriskt och det framgår inte att det skulle vara undantagslöst.¹⁰

Bland de rättsvetenskapsmän som anlägger ett nyanserat synsätt görs skillnad dels mellan erbjudanden i annonser och liknande och dels på fönsterskyltning och exponering av varor i

---

⁷ Hultmark, Christina, Elektronisk handel och avtalsrätt s. 15

⁸ Se särskilt André, Mathias, Marknadsföringsansvar s. 215 ff.

⁹ Förslag till lag om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område s. 60.

¹⁰ André, Mathias, Marknadsföringsansvar s. 217.

en försäljningslokal.¹¹ Annonser och liknande jämföras ofta med information i allmänhet och inte konkreta anbud. Skyltfönstererbjudanden å andra sidan framstår ofta som definitiva och således som anbud. I dansk och norsk rätt är denna distinktion avgörande. Där anses information i annonser, reklam, kataloger och liknande utgöra utbud medan skyltfönstererbjudanden anses utgöra anbud.¹² Det kan tilläggas att rättsläget i Europa är splittrat; enligt fransk rätt betraktas skyltning och priskataloger som anbud, medan rättsläget enligt tysk och engelsk rätt är det motsatta.¹³

Med det danska och norska synsättet blir då frågan om erbjudanden på hemsidor skall jämföras med annonser och trycksaker eller fönsterskytning. Andersen jämför hemsidererbjudanden med fönsterskytning med motiveringen att tryckta annonser och liknande är svårt att ändra medan erbjudanden på hemsidor kan ändras lika enkelt som erbjudanden i skyltfönster. Han anser m.a.o. att erbjudanden på hemsidor enligt gällande dansk rätt utgör anbud.¹⁴ Jag finner hans argument för att jämföra erbjudanden på hemsidor med fönsterskytning övertygande. Frågan blir bara om man enligt gällande svensk rätt kan göra samma åtskillnad.

I svensk doktrin görs sällan en distinktion på det sätt som görs i Danmark och Norge. Det konstateras ofta att annonser och information på hemsidor online i likhet med annonser i tidningar inte skall anses vara bindande anbud utan istället klassas som utbud.¹⁵ Detsamma gäller massutskick av e-post.¹⁶ Däremot anses erbjudanden i enstaka e-post kunna uppfylla kraven på anbud¹⁷, eller om erbjudandet ges i sådan form att det för motparten inte framstår som ett massutskick¹⁸.

Enligt min mening är det svårt att säga vad gällande svensk rätt är idag. Det finns trots allt endast en diskussion i doktrin och egentligen inget stöd i praxis. Detta gör att sedvana på området skulle kunna få utomordentligt stor betydelse. Hur brukar de företag som lägger ut

---

¹¹ André, Mathias, Marknadsföringsansvar s. 221 ff och 230 ff.

¹² Danska HD i U1985.877H, Woxholt, Geir, Avtaleinngåelse, ugyldighet og tolkning s. 67 ff och Hultmark, Christina, Elektronisk handel och avtalsrätt s. 45 not 45.

¹³ Adlercreutz, Avtalsrätt I s. 52 not 10, Treitel, G.H., The law of contract s. 9 ff.

¹⁴ Andersen, Shopping på internettet s. 68 f.

¹⁵ Se t. ex. Janson, Ingemar, Den elektroniska marknadsplatsen s. 40, Hultmark, Elektronisk handel och avtalsrätt s. 45.

¹⁶ Janson, Ingemar, Den elektroniska marknadsplatsen s. 40, Hultmark, Christina, Elektronisk handel och avtalsrätt s. 45.

¹⁷ Janson, Ingemar, Den elektroniska marknadsplatsen s. 40.

¹⁸ Hultmark, Christina, Elektronisk handel och avtalsrätt s. 45.

erbjudanden på en hemsida göra? Anser de sig bundna av sitt erbjudande, eller ser de erbjudandet endast som en uppfordran att avge anbud? Den kanske mest relevanta frågan för att avgöra detta blir hur snabbt de i så fall brukar acceptera en beställning, eller tycker de kanske att de kan leverera utan att först acceptera kundens beställning? Såvitt jag vet finns ingen undersökning av sedvana på området.

Om ett erbjudande på en hemsida i en internetbutik inte skall anses uppfylla kraven på ett anbud så innebär det att erbjudandet på hemsidan enbart är att se som ett utbud och kundens beställning som anbudet. Med andra ord är företagets skyldigheter endast de som följer av AvtL:s 9 § vad gäller utbud. Det innebär en skyldighet att vara aktiv om företagets utbud givit upphov till missförståndet att utbudet är ett bindande anbud. Säljaren kan vara skyldig att informera köparen om att avtal inte skall ingås för det fall köparen gjort en beställning som säljaren inte vill acceptera.¹⁹ Kunden som avger anbud är mao ensidigt bunden under acceptfristen.

Ett argument som talar mot att ett erbjudande på en hemsida skall vara bindande är att anbudsgivaren då skulle vara bunden gentemot ett obestämt antal adressater. Detta kan tyckas vara orimligt. Särskilt om erbjudandet på något sätt fått ett felaktigt innehåll. Anbudsgivaren är då bunden av sitt anbud för det fall mottagaren är i god tro, 32 § 1 st AvtL. Men å andra sidan skulle det problemet kunna lösas med re integra bestämmelsen i 39 § AvtL. Om mottagaren snabbt får reda på att ett misstag har skett har han ju inte hunnit inrätta sig efter anbudet och i sin tur göra dispositioner. Därmed kan avtalsbundenheten upplösas. Ett annat sätt att lösa problemet skulle kunna vara att skriva in ett förbehåll för slutförsäljning i anbudet.

Skulle erbjudandet via en hemsida inte klassificeras som ett anbud innebär det att kunden är bunden under acceptfristen och säljaren kan välja om han vill ingå avtal med varje enskild köpare eller inte. Det skulle kanske kunna innebära en fara för att vissa konsumentgrupper utestängs från möjligheterna att handla elektroniskt. Det enligt min mening starkaste argumentet är att det förefaller orimligt att anbudsgivaren är bunden gentemot en obestämd mängd adressater. Men på det problemet finns flera lösningar, en skulle kunna vara att tillämpa kontraktsprincipen och således inte betrakta ett anbud som bindande.

---

¹⁹ Hultmark, Christina, Elektronisk handel och avtalsrätt s. 52.

De nordiska avtalslagarna har tillkommit efter samverkan, vilket gör att de i allt väsentligt överensstämmer med varandra.²⁰ Jag anser därför att praxis i de andra nordiska länderna har mycket stor betydelse för svensk rätt på detta område, särskilt för det fall att praxis från svenska domstolar inte finns. Det kan påpekas att norsk doktrin tar sin utgångspunkt i dansk praxis på området.²¹ Jag ser vidare stora fördelar med att hålla avtalsrätten i de nordiska länderna så harmoniserad som möjligt. Min uppfattning är därför att svensk avtalsrätt de lege lata borde överensstämma med dansk och norsk avtalsrätt och således klassificera erbjudanden av internetbutiker som anbud. I svensk rätt talar dock övervägande doktrin för att ett anbud måste ha en eller flera bestämda adressater för att utgöra ett anbud och att detta krav inte uppfylls av erbjudanden på hemsidor. Min slutsats vad gäller erbjudanden på hemsidor blir därför att rättsläget är oklart, men att doktrin talar för att det endast skall ses som ett utbud.

2.3 CISG

CISG är FN's konvention 1980 angående avtal om internationella köp av varor. CISG gäller inte för konsumentköp, men kan ändå få betydelse som utgångspunkt. I september 2000 hade 58 länder ratificerat CISG.²² Det förekommer reservationer mot vissa delar, men de allra flesta har ratificerat hela konventionen. Avtalsslut behandlas i del II, vilken Sverige ännu inte har tillträtt. Avtal sluts även enligt denna modell genom överensstämmande anbud och accept. Till skillnad från svensk avtalsrätt bygger CISG på kontraktsprincipen, som innebär att anbud inte är bindande fram till dess att accepten har avsänts.²³ Artikel 14 i CISG upptar de krav som gäller för att ett erbjudande skall ses som ett anbud. Det skall bli riktas till en eller flera bestämda personer, i annat fall är det att betrakta som ett utbud.

Att detta krav som diskuteras i svensk rätt direkt är uttryckt i CISG är naturligtvis ett argument för att tillämpa kravet även i Sverige. Trots att Sverige inte har tillträtt den delen av konventionen är det en fördel att rätten överensstämmer globalt. Det innebär att det föreligger en skillnad mellan dansk och norsk rätt på området och en global konvention. Enligt min mening är det viktigt att skapa så stor överensstämmelse som möjligt globalt. Jag skulle därför

---

²⁰ Grönfors, Kurt, Avtalslagen s. 29.

²¹ Woxholth, Geir, Avtaleinngåelse, ugyldighet og tolkning s. 67 ff.

²² www.cisg.law.pace.edu/cisg/countries/cntries.html 2000-12-15.

föredra att svensk rätt överensstämmer med CISG, men vad som är gällande svensk rätt är en annan sak.

2.4 Unidroit principles of international commercial contracts

Unidroit principles är ett försök att kodifiera vissa grundläggande internationellt gemensamma regler. Reglerna blir tillämpliga genom att parterna hänvisar till dem eller genom att de ger uttryck för handelsbruk. Även enligt dessa principer kan avtal slutas genom överensstämmande anbud och accept. Det bör dock påpekas att ett avtal enligt dessa principer även kan slutas på helt andra sätt, beroende på parternas handlande och bruk.²⁴ Vidare gäller kontraktsprincipen. I artikel 2.2 uppställs kraven för ett anbud.²⁵ Det finns inget krav på viss bestämd adressat.

2.5 Sammanfattning

Diskussionen ovan som rörde hur ett avtal sluts vid köp online, visade på svårigheterna att avgöra om ett erbjudande på en hemsida skall ses som ett anbud eller ett utbud. Lösningen på det problemet varierar i olika länder. I svensk rätt är distinktionen i praktiken inte lika betydelsefull för den enskilda konsumenten, eftersom konsumenten är bunden vid sin beställning oavsett om det skulle anses utgöra ett anbud eller en accept. Det skall dock påpekas att om konsumentens beställning utgör anbudet så är han endast bunden under en relativt kort period, acceptfristen. Om en annan nations lag där kontraktsprincipen gäller skulle tillämpas kan det dock få mycket stor betydelse. Det skulle få till följd att om konsumenten genom sin beställning anses avge ett anbud så kan det dras tillbaka fram till dess att accepten har avsänts, medan om han istället anses avge accept sluter ett bindande avtal.

---

²³ CISG artikel 16.

²⁴ Unidroit Principles of commercial contracts artikel 2.1.

²⁵ www.unidroit.org/english/principles/chapter-2.htm, 2000-12-17.

3 E-HANDELSDIREKTIVET

3.1 Behovet av en rättslig ram

Elektronisk handel är en global företeelse som utbreder sig oberoende av nationsgränser. Det är något som skapar särskilda problem. Många olika kulturer och rättssystem försöker samtidigt verka i ett gränslöst samhälle. Detta tillstånd har lett till ett resultat som kanske kan beskrivas som överreglerat. Varje land har reglerat en global företeelse på sitt sätt. Det är stora skillnader såväl mellan nationell lagstiftning som i rättspraxis. Detta skapar förvirring och osäkerhet bland marknadens aktörer och gagnar ingen.

För att skapa en homogen marknad för elektronisk handel, i vart fall inom EU, krävs en tydlig rättslig reglering som överensstämmer i hela området, oberoende av var nationsgränser börjar och slutar. Idag finns stora skillnader mellan regelverken i olika länder, vilket innebär att ett företag som vill erbjuda sina varor eller tjänster på hela den inre marknaden inte bara måste kontrollera att han uppfyller sitt lands lag, utan även alla andra länders lagstiftning som han planerar att erbjuda sina varor eller tjänster i. Det krävs m.a.o. internationellt samarbete för att främja utvecklingen av elektronisk handel, dels inom ramen för EU, men även mellan EU och resten av världen.

3.2 E-handelsdirektivets framväxt

Den 15 april 1997 lade Kommissionen fram ett meddelande om ”Ett europeiskt initiativ inom elektronisk handel.”²⁶ Syftet var att genom ett europeiskt initiativ stimulera tillväxten av elektronisk handel i Europa. Den politiska målsättningen var vid denna tidpunkt att en sammanhängande ram i form av åtgärder av tekniska, lagstiftande och stödjande karaktär skulle genomföras före år 2000.

Som en följd av detta kunde Kommissionen den 18 november 1998 presentera ett förslag till direktiv om vissa rättsliga aspekter på informationssamhällets tjänster, särskilt om elektronisk handel, på den inre marknaden. I det ursprungliga förslaget reglerades tidpunkten för ingående av avtal i artikel 11.²⁷ Avtal skulle anses ingånget först när köparen på elektronisk

---

²⁶ (KOM(97)157 slutlig).

²⁷ (KOM(98)586)OJ 1999 C30/4.

väg mottagit säljarens bekräftelse av att denne mottagit köparens accept, och när denne bekräftat mottagningen av bekräftelsen. Ett praktiskt exempel på hur det var tänkt att fungera; Kalle köper en bok i en internetbutik. Han fyller i ordern och skickar den via en musklickning. Internetbutiken informerar sedan Kalle om att de har mottagit ordern och ber Kalle klicka i en ruta om han vill fortsätta. När Kalle klickar i rutan är avtal slutet. Regeln var avsedd att ge konsumenten möjlighet att tänka två gånger innan avtal ingicks. Artikel 11 reglerade endast det fallet att konsumenten accepterade ett konkret erbjudande. Om det var konsumenten som avgav erbjudande skulle artikel 11 inte tillämpas utan nationell lag skulle gälla.²⁸

Förslaget överlämnades formellt till Ministerrådet vid årsskiftet 1998/99. Den 29 april 1999 lämnade Ekonomiska och sociala kommittén sitt yttrande. Därefter rådfrågades Europaparlamentet som godkände direktivet den 6 maj 1999 med förbehåll för dess förslag till ändringar. Förslaget till artikel 11 handlade fortfarande om tidpunkten för ingående av avtal, dvs när avtal skulle anses slutet.²⁹ De olika institutionerna diskuterade förtydliganden och preciseringar. Den 17 maj 1999 antog Kommissionen ett förändrat förslag till direktiv om elektronisk handel, där rubriken till artikel 11 fortfarande var ”tidpunkt för ingående”.

Rådet nådde en politisk överenskommelse den 7 december 1999 som den 28 februari 2000 följdes av att Rådet antog en gemensam ståndpunkt om förslaget till direktiv.³⁰ Artikel 11 ändrades vid denna tidpunkt av Rådet från att reglera avtalsslutet till att endast behandla vissa isolerade frågor; beställningen, mottagningsbekräftelsen och möjligheterna att upptäcka och rätta till inmatningsfel.³¹ Den 8 juni 2000 antogs Europaparlamentets och Rådets direktiv 2000/31/EG om vissa rättsliga aspekter på informationssamhällets tjänster, särskilt elektronisk handel, på den inre marknaden i denna lydelse.

När en politisk överenskommelse skulle nås kunde medlemsstaterna inte komma överens om att reglera tidpunkten för avtalsslut online. En hypotes om varför detta misslyckades kan vara att de allra flesta medlemsstaterna är anslutna till CISG som redan reglerar avtalsslut. Enligt en källa jag ovan har redogjort för var förslaget endast tänkt att tillämpas om kunden hade ett erbjudande att acceptera. Med tanke på att de olika medlemsstaterna definierar erbjudande på något

---

²⁸ Dickie, John, *Internet and Electronic Commerce Law in the European Union*, s. 28.

²⁹ Gemenskapens förberedande rättsakter 599PC0427 Art. 11.

³⁰ Europeiska Unionens Råd 14263/1/99 REV 1.

³¹ Gemenskapens förberedande rättsakter 500PC0386S Art. 11 och Europeiska Unionens Råd 14263/1/99 REV 1 s. 37.

olika sätt hade detta förslag enligt min mening kunnat bidra till ännu större oklarhet vad gäller tidpunkten för avtalslut online. Företagen hade då varit tvungna att göra den mycket teoretiska bedömningen av om ett erbjudande via en hemsida skulle ses som ett anbud eller utbud i varje medlemsstat, för att därefter kunna avgöra om artikel 11 skulle tillämpas. Jag tycker därför att det var klokt att det ursprungliga förslaget förkastades, men den omständigheten att artikeln ändrade inriktning så sent kan naturligtvis ha medfört att den inte blev lika genomtänkt.

3.3 Artikel 11:s slutliga lydelse

Beställning

1. Medlemsstaterna skall se till, utom när parter som inte är konsumenter har kommit överens om något annat, att när en tjänstemottagare gör sin beställning med hjälp av tekniska hjälpmedel följande principer gäller:
  - Tjänsteleverantören måste bekräfta mottagandet av mottagarens order utan onödigt dröjsmål och på elektronisk väg.
  - Beställningen och mottagningsbekräftelsen anses vara mottagna när de parter till vilka de är ställda har tillgång till dem.
2. Medlemsstaterna skall se till, utom när parter som inte är konsumenter har kommit överens om något annat, att tjänsteleverantören ställer lämpliga, effektiva och tillgängliga tekniska hjälpmedel till förfogande för tjänstemottagaren så att denne kan upptäcka och rätta till sina inmatningsfel innan beställningen görs.
3. Punkt 1 första strecksatsen och punkt 2 skall inte tillämpas på avtal som har ingåtts enbart genom utväxling av e-post eller motsvarande personliga meddelanden.

3.4 Definitioner

Med tjänsteleverantör menas varje fysisk eller juridisk person som tillhandahåller någon av informationssamhällets tjänster. Definitionen av informationssamhällets tjänster är omfattande och kommer att redogöras för längre fram i uppsatsen, men kortfattat kan sägas att

i stort sett varje aktivitet på internet med någon ekonomisk innebörd omfattas.³² Med tjänstemottagare menas varje fysisk eller juridisk person som av yrkesmässiga eller andra skäl använder någon av informationssamhällets tjänster, i synnerhet för att efterforska information eller göra den tillgänglig. Konsument är varje fysisk person som agerar utanför ramen för sin handels-, närings- eller yrkesverksamhet.³³ Jag kommer i det följande använda mig av dessa definitioner.

3.5 Allmän förklaring

Artikel 1 är skriven på det sättet att den är tvingande till förmån för en konsument och dispositiv i övriga fall. Den reglerar vad som skall gälla när en tjänstemottagare gör en beställning med hjälp av tekniska hjälpmedel, både innan, under och efter beställningen har skickats. Artikelns viktigaste bestämmelser enligt min mening, och därmed de jag kommer att lägga mest vikt vid, är dels regeln om bekräftelse och dels regeln om att en tjänstemottagare skall beredas möjlighet att upptäcka och rätta till inmatningsfel.

I sista punkten undantas avtal som ingåtts enbart genom utväxling av e-post eller motsvarande personliga meddelanden från tillämpningen av denna artikel.

3.6 Syfte och mål

Direktivet skall harmonisera de regler som är absolut nödvändiga för att informationssamhällets tjänster skall kunna utnyttjas inom hela EU. Det är i övervägande fall fråga om en anpassning av redan befintlig lagstiftning. Syftet med införandet av e-handelsdirektivet sägs i första artikeln vara att bidra till att den inre marknaden fungerar väl genom att säkerställa den fria rörligheten för informationssamhällets tjänster mellan medlemsstaterna. Direktivet avser m.a.o. att reglera delar av ett område som både är omfattande och komplext. Det berör en rad olika områden; civilrätt, marknadsrätt, processrätt och straffrätt.

De krav som uppställs i artikel 11 ligger nära tidpunkten för avtals ingående, både före, under och efter, beroende på hur man väljer att tolka avtalsslut online. Artikel 11 i dess slutliga

---

³² Artikel 1.2 i direktiv 98/34/EG ändrat genom 98/48/EG se även prop 1999/2000:86 s. 108

³³ Direktiv 2000/31/EG artikel 2 a,b,d,e

lydelse har inte som mål att harmonisera medlemsstaternas lagstiftning vad gäller avtalsslutande.³⁴ I några medlemsstater kan regleringen av när beställningen och mottagningsbekräftelsen skall anses vara mottagna få betydelse för avtalsslutet, men för övrigt är det inte åsyftat.³⁵ Att artikelns syfte inte sägs vara att påverka befintliga regler om avtalsslut innebär inte att medlemsstaterna inte kan välja att ändå låta det ske.

3.7 Betydelsen av ett direktiv

Ett direktiv är endast bindande med avseende på det resultat som skall uppnås. Det är en förpliktelse att inom fastställd tid, implementeringsfristen, anpassa nationell rätt i enlighet med direktivet. Sedan vårt inträde i EU är detta en skyldighet för den svenska lagstiftaren. Han har dock rätt att välja på vilket sätt direktivet skall genomföras. Medlemsstaterna skall före den 17 januari 2002 ha satt i kraft de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att svensk rätt skall stå i överensstämmelse med bestämmelserna i detta direktiv.³⁶

4 ARTIKELNS ÖVERENSSTÄMMELSE MED GÄLLANDE RÄTT

4.1 Bekräftelse

Av artikel 11 p 1 första strecksatsen framgår att tjänsteleverantören måste bekräfta mottagandet av tjänstemottagarens order utan onödigt dröjsmål på elektronisk väg.

4.1.1 Bekräftelse enligt AvtL

Huvudregeln i svensk rätt innebär, som ovan framhållits, att avtal sluts genom överensstämmande anbud och accept. Avtalsmodellen i AvtL är dock dispositiv, vilket innebär att parterna kan komma överens om att avtal skall ingås på annat sätt. Det finns inget krav enligt svensk rätt att bekräftelse skall skickas mellan parterna. Betydelsen av en eventuell bekräftelse i kommunikationen mellan parterna kan därför variera. Det är vanligt att parterna kommer överens om att bekräftelse skall följa, antingen genom att parterna skall

---

³⁴ Se t.ex. Gemenskapens förberedande rättsakter 500PC0386S under artikel 11.

³⁵ Vinje, Thomas och Paemen, Dieter, The European Union's electronic commerce directive, World Intellectual Property Report, Vol 14 Nr 7 s. 251.

bekräfta förhandlingsresultatet eller att bundenhet inte skall uppkomma förrän bekräftelse mottagits. Om parterna kommit överens om att bekräftelse skall följa innan avtal anses slutet har man kommit överens om en egen modell för avtalsslut, vilket står parterna fritt, och avtalsslutet kräver bekräftelse.³⁷ Så länge parterna i förväg har kommit överens om vad en bekräftelse skall ha för verkan, så har bekräftelsen enligt svensk rätt just den överenskomna betydelsen.

Om parterna däremot inte i förväg har kommit överens om bekräftelsens verkan är svensk rätt mer komplicerad och oklar. Under skriftväxling eller förhandlingar händer det att ena parten skriver att ”slutgiltig bekräftelse följer”. Verkan av detta är oklar, avtal skulle kunna anses slutet innan reservationen om bekräftelse skickades.³⁸ För att lösa dessa fall får en tolkning ske från fall till fall. Det diskuteras vidare i litteraturen vad verkan blir av en accept som benämns bekräftelse, eller som kräver att bekräftelse skall följa, skall den anses vara en oren eller ren accept?³⁹

En bekräftelses betydelse kan vara oklar, antingen kan den fungera som ett nödvändigt led i avtalsslutet eller endast som ett sätt att säkra bevisning. Avgörande torde vara vad parterna har avsett⁴⁰, i vilket skede bekräftelsen är lämnad, samt om AvtL skall tillämpas eller om någon annan form för avtals ingående skall gälla mellan parterna. Har parterna inte kommit överens om att bekräftelse av någon anledning skall krävas torde den endast ha bevisverkan.⁴¹ Uttrycket bekräftelse har ingen entydlig betydelse enligt svensk rätt, och uttrycket i direktivet är därför olyckligt.

4.1.2 Bekräftelse enligt distansavtalslagen

Genom lag 2000:274 om konsumentskydd vid distansavtal och hemförsäljningsavtal infördes en lag som bland annat tar sikte på konsumenttransaktioner via internet. Till grund för lagen ligger distansavtalsdirektivet⁴². Denna lag innehåller bestämmelser om bekräftelse, vilket gör att den är relevant i sammanhanget.

---

³⁶ Direktiv 2000/31/EG artikel 22.

³⁷ Ramberg, Jan, Allmän avtalsrätt s. 101 f.

³⁸ Ramberg, Jan, Allmän avtalsrätt 2. 102.

³⁹ Ramberg, Jan, Allmän avtalsrätt s. 102; Adlercreutz, Axel, Avtalsrätt I s. 76 ff.

⁴⁰ Vahlén, Lennart, Avtal och tolkning s. 121.

⁴¹ Adlercreutz, Axel, Avtalsrätt I s. 76.

⁴² Direktiv 97/7/EG om konsumentskydd vid distansavtal.

Vad gäller kravet på bekräftelse i distansavtalslagen så stadgas i 10 § att näringsidkaren snarast efter att avtal ingåtts skall ge konsumenten en bekräftelse innehållande viss information, om informationen inte lämnats tidigare. Bekräftelsen skall lämnas av näringsidkaren och innehålla information om sitt namn och adress, varans/tjänstens huvudsakliga egenskaper, pris inbegripet skatter och avgifter, leveranskostnader och sättet för betalning. Förutom bekräftelsen skall inom samma tid även annan information lämnas; information om konsumentens ångerrätt samt namn och adress till någon den kan utövas emot, gatuadress till det verksamhetsställe dit konsumenten kan framställa klagomål, garantier och service, villkoren för att säga upp avtalet om det skulle gälla tills vidare eller för längre tid än ett år.

Från dessa regler om informationsskyldighet och ångerrätt undantas ett flertal viktiga områden som jag återkommer till.

4.1.3 Bekräftelse enligt e-handelsdirektivet

Av artikel 11 p 1 första strecksatsen e-handelsdirektivet framgår att tjänsteleverantören skall bekräfta mottagandet av tjänstemottagarens order utan onödigt dröjsmål på elektronisk väg. Bestämmelsen fastslår inte vad bekräftelsen skall innehålla. Av ordalydelsen framgår dock att det är tjänstemottagarens order som skall bekräftas. Bekräftelsen syftar med andra ord inte till att förmedla information, vilket synes vara syftet enligt distansavtalslagen, utan till att bekräfta att en order med visst innehåll har mottagits. Eftersom jag i min tidigare analys kommit fram till att avtal mellan konsument och internetbutik via elektronisk kommunikation ingås genom överensstämmande anbud och accept så blir bekräftelsen ett ytterligare led som inte har varit nödvändigt enligt AvtL:s bestämmelser tidigare. Avtal är redan slutet och frågan blir då vilka konsekvenserna skall bli om bekräftelse inte skickas.

Av min tidigare redogörelse för hur avtal sluts vid köp online i internetbutik, framgår att det inte är självklart hur ett erbjudande via en hemsida skall klassificeras. Om man anser att erbjudandet på hemsidan utgör ett anbud och att tjänstemottagaren genom sin beställning skickar en accept och därmed sluter avtalet, så kommer det enligt artikel 11 krävas att tjänsteleverantören därefter skickar en bekräftelse. Det blir alltså i det fallet ett krav efter det att avtal har slutits enligt AvtL:s modell.

För det fall man skulle anse att avtal inte sluts genom tjänstemottagarens accept, utan istället anser att erbjudandet på hemsidan är ett utbud, tjänstemottagaren avger anbud och internetbutiken har att avge accept, så måste förhållandet mellan accept och kravet på bekräftelse analyseras. För att avtal skall slutas krävs då att tjänsteleverantören avger en accept. Genom e-handelsdirektivet skall tjänsteleverantören nu även bekräfta mottagandet av en order. Kan accepten och bekräftelsen i det fallet vara samma meddelande, eller krävs det att tjänsteleverantören först skickar en accept och därefter en bekräftelse? Ett syfte med bestämmelsen är att tjänstemottagaren skall få en bekräftelse på att ordern har mottagits. Detta syfte skulle enligt min uppfattning kunna uppfyllas genom att accept och bekräftelse meddelas samtidigt i samma handling, om tjänsteleverantören på ett tydligt sätt accepterar anbudet samt bekräftar dess innehåll.

Bekräftelsen skall skickas utan onödigt dröjsmål på elektronisk väg. Uttrycket ”utan onödigt dröjsmål” är till sin karaktär något oklart, men det behöver enligt min mening inte vara negativt. Denna typ av skälighetsavvägningar är inte ovanliga inom svensk rätt. Att den skall skickas på elektronisk väg innebär just att tjänsteleverantören skall skicka Epost eller liknande. Det är naturligtvis en särreglering att lagstiftningen avgör hur ett meddelande skall skickas, men eftersom artikeln gäller vid elektronisk kommunikation framstår det som naturligt att bekräftelsen skall skickas på samma sätt.

4.2 Mottagningstid

4.2.1 E-handelsdirektivet

Beställningen och mottagningsbekräftelsen skall anses mottagna när de parter till vilka de är ställda ”har tillgång till” dem, artikel 11 p 1 andra strecksatsen e-handelsdirektivet.

4.2.2 Gällande svensk rätt

Enligt svensk rätt gäller olika regler för när ett meddelande får rättsverkan. Det kan som utgångspunkt konstateras att det enligt svensk rätt inte är avsändandet av ett meddelande som är avgörande för bundenhet, utan istället när det kommit fram. Denna slutsats kan dras från 7

§ AvtL eftersom ett meddelande kan återkallas fram till dess att mottagaren har tagit del av det.

Tidpunkten när meddelandet har kommit fram definieras något olika i olika situationer. Ett anbud får verkan först när det kommit till mottagarens kännedom.⁴³ En accept får verkan från det att den kommit anbudsgivaren till handa, 2 § AvtL, mottagaren behöver inte ha tagit del av accepten. Denna tidpunkt blir avgörande för att bestämma om accepten har kommit fram inom acceptfristen. Vad gäller återkallelse av ett anbud eller en accept gäller däremot att det är möjligt innan mottagaren har tagit del av meddelandet, 7 § AvtL.

4.2.3 Jämförelse

De olika tidpunkter som är avgörande enligt svensk avtalsrätt är således främst till handa och till del. Annorlunda uttryckt skall man antingen *ha möjlighet* att ta del av meddelandet eller så skall man *ha tagit del av* meddelandet. Jag kan inte se att det skulle vara någon skillnad i tid mellan uttrycket ”tillgång till” som används i e-handelsdirektivet och ”till handa”. Avgörande är att mottagaren har möjlighet att ta del av meddelandet, men han behöver inte ha gjort det. De meddelanden för vilka mottagningstidpunkten skall regleras är beställningen och mottagningsbekräftelsen. Det har tidigare framkommit att det är osäkert om beställningen skall ses som ett anbud eller en accept, eftersom man då först måste avgöra hur erbjudandet på hemsidan skall klassificeras. Det finns heller inga bestämmelser i svensk rätt som avgör när en bekräftelse skall anses mottagen. För tydlighetens skull anser jag därför att denna bestämmelse skall implementeras tillsammans med bestämmelsen om beställning och bekräftelse.

Det kan tyckas olyckligt att uttrycket ”tillgång till” har valts i artikeln. Enligt min mening hade en bättre lydelse varit om artikeln hade utformats enligt följande; ” Beställningen och mottagningsbekräftelsen anses vara mottagna när de parter till vilka de är ställda kommit dem till handa”. Jag finner det lämpligt att använda uttrycket till handa i den svenska lagstiftningen för det fall ingen skillnad är avsedd. Det blir bättre struktur och lättare att förstå lagen om samma uttryck används när samma tidpunkt åsyftas.

---

⁴³ Adlercreutz, Axel, Avtalsrätt I s. 50.

Det råder viss osäkerhet kring vid vilken tidpunkt ett meddelande är mottagaren till handa/mottagaren har tillgång till det. Oklarheten i uttrycket i e-handelsdirektivet har kritiserats.⁴⁴ Uttrycket anses i svensk rätt innebära att meddelandet skall ha kommit fram till adressaten på ett sådant sätt att denne omedelbart kan ta del av meddelandets innehåll.⁴⁵ När ett meddelande sänds med vanlig post är meddelandet till handa när det kommit till adressatens brevkast.

När definitionen skall tillämpas på ett elektroniskt meddelande blir bedömningen än mer komplicerad. Om parterna kommit överens om att kommunikation skall ske via e-post, innebär det att meddelandet skall anses mottagaren till handa när det kommit fram på det överenskomna sättet. En definition, när elektronisk kommunikation används, är att meddelandet anses ha kommit mottagaren till handa när det befinner sig inom mottagarens kontrollfär och på en plats där det kan förväntas att mottagaren kommer att ta del av innehållet.⁴⁶ Räcker det att meddelandet har nått servern eller krävs det att det skall ha nått mottagarens dator för att meddelandet skall befinna sig inom mottagarens kontrollfär och därmed anses vara mottagaren till handa?

Denna fråga finns anledning att diskutera och olika slutsatser kan komma att dras. Eftersom Kommissionen inte har definierat vad ”tillgång till” närmare skall anses innebära förefaller det för mig lämpligast att bedöma de två uttrycken tillgång till och till handa på samma sätt och helt enkelt använda det etablerade svenska uttrycket till handa i lagstiftningen, samt acceptera att den närmare innebörden förblir oklar.

4.3 Inmatningsfel

Av 11 artikeln 2 p e-handelsdirektivet framgår att tjänsteleverantören skall ställa tekniska hjälpmedel till förfogande för tjänstemottagaren så att denne kan upptäcka och rätta sina inmatningsfel innan beställningen skickas.

4.3.1 Misstag enligt 32 § AvtL

---

⁴⁴ Se t. ex. www.dti.gov.uk/cii/ecomdirective/summary.html 2000-09-28.

⁴⁵ Adlercreutz, Axel, Avtalsrätt I s. 53 och Grönfors, Kurt, Avtalslagen s. 71.

Bestämmelsen som reglerar misstag i svensk rätt är 32 § AvtL. Där stadgas i 1 st att den som avgivit en viljeförklaring som fått ett annat innehåll än som varit åsyftat inte är bunden av viljeförklaringen om motparten insåg eller bort inse misstaget. Om motparten är i god tro blir m.a.o. avgivaren bunden av sin förvanskade viljeförklaring. 32 § AvtL gäller (till skillnad från bestämmelsen i artikel 11) oberoende av vem som begått ett misstag, det kan vara såväl tjänstemottagaren som tjänsteleverantören.

I 32 § 2 st finns ett undantag som gäller för befodringsfel. Om ett meddelande förvanskas vid telegrafering eller genom ett bud så är avgivaren inte bunden vid viljeförklaringen trots att mottagaren är i god tro. Det har diskuterats om denna regel skall tillämpas också på elektroniska meddelanden. Hultmark tycker att det saknas anledning att analogisera från 32 § 2 st främst eftersom sannolikheten för att förvanskningar uppstår utan att det märks är liten vid elektronisk kommunikation.⁴⁷ Jag tycker att denna uppfattning är korrekt, men det kan påpekas att det finns andra uppfattningar.

Det finns ingen lagstadgad skyldighet för någon part att undvika att misstag sker även om det kan få betydelse vid avtalstolkning att en av parterna t. ex. inte har undanröjt ett missförstånd eller risken för missförstånd.

4.3.2 UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce

UNCITRAL är ett FN-organ som bl. a. arbetar fram konventioner och modellagar. Organet har arbetat fram en modellag om elektronisk handel som hittills har lett till att lagstiftning baserad härpå har antagits i ca 13 stater (däribland Uniform Electronic Transactions Act i USA).⁴⁸ Regleringen i UNCITRALs modellag artikel 13(5)⁴⁹ liknar AvtL 32 §, nämligen att avgivaren av ett meddelande ansvarar för misstaget om mottagaren är i god tro. En mycket viktig skillnad är dock att avgivaren blir ersättningskyldig för de handlingar som en godtroende mottagare gjort på grundval av det förvanskade meddelandet. Någon avtalsbundenhet, som är följden enligt 32 § 1 st AvtL, uppkommer inte.

---

⁴⁶ Hultmark, Christina, Elektronisk handel och avtalsrätt s. 49; Hultmark, Christina, Slutande av avtal med moderna kommunikationsmedel, Festskrift till Jan Ramberg s. 260.

⁴⁷ Hultmark, Christina, Elektronisk handel och avtalsrätt s. 56.

⁴⁸ www.uncitral.org/en-index.htm

⁴⁹ Det kan påpekas att artikel 13 har blivit kritiserad, bl. a. som svårtolkad.

4.3.3 Inmatningsfel enligt e-handelsdirektivet

Syftet med den ursprungliga regleringen av artikel 11 var att ge tjänstemottagare en möjlighet att tänka två gånger innan avtal var slutet. Den slutliga bestämmelsen fyller i vart fall delvis samma funktion genom en annan konstruktion.

Regleringen av inmatningsfel i artikel 11 innebär att tjänstemottagaren skall kunna upptäcka och rätta sina misstag innan beställning görs. Detta skulle t. ex. kunna genomföras genom att en ”bekräftelseruta” innehållande all information tjänstemottagaren hittills har godkänt skall godkännas på nytt innan beställningen skickas. Bestämmelsen är avsedd att gälla endast till förmån för de misstag en tjänstemottagare begår vid beställningen. Vad gäller de eventuella misstag tjänsteleverantören begår, så får de som tidigare bestämmas i enlighet med nationell lag, i detta fallet 32 § AvtL. Artikeln är avsedd att vara tvingande endast i en särskild situation, nämligen vid beställning med hjälp av tekniska hjälpmedel där tjänstemottagaren är konsument och tjänsteleverantören är näringsidkare.

Det måste anses skyddsvärt att motverka att tjänstemottagare, företrädesvis konsumenter, begår misstag vid beställning när det sker via elektronisk kommunikation. Det anses lättare för konsumenter att begå misstag via internet än i vanliga fall. Det går snabbt att skicka iväg en beställning online, ofta görs det genom endast en musklickning, och det kan kanske vara lätt att i hastigheten klicka på ”fel” ställe.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att bestämmelsen i artikel 11 är en särreglering i jämförelse med 32 § AvtL och UNCITRALs modellag artikel 13(5). Den är endast avsedd att tillämpas i en särskild situation, vid beställning via elektronisk kommunikation samt ger ett tvingande skydd endast till konsument. Det innebär inte nödvändigtvis att artikel 11 i e-handelsdirektivet står i strid med 32 § 1 st AvtL. Det beror helt på hur lagstiftaren väljer att reglera påföljderna; marknadsrättsligt eller civilrättsligt. Det kan dock konstateras att 32 § 1 st AvtL inte är tillräcklig för att uppfylla kraven enligt e-handelsdirektivet. Enligt 32 § 1 st AvtL finns inget krav på att en tjänsteleverantör skall se till att en tjänstemottagare kan upptäcka och rätta till sina inmatningsfel, en tjänstemottagare är bunden vid sitt inmatningsfel om tjänsteleverantören är i god tro även om han inte hade möjlighet att upptäcka sitt misstag.

4.3.4 Uniform Electronic Transactions Act

I USA antogs 1999 en modellag, Uniform Electronic Transactions Act, som är godkänd och rekommenderad för antagande i alla delstater. Modellagen innehåller bl. a. en reglering om inmatningsfel som tar sikte på samma grundproblem som bestämmelsen i e-handelsdirektivet. Bestämmelse är precis som den i e-handelsdirektivet tänkt att fungera som ett incitament att bygga in säkerhetsrutiner som gör att köparen har möjlighet att rätta eventuella inmatningsfel. Bestämmelsen har den innebörden att en köpare skall ges möjlighet att upptäcka och rätta eventuella inmatningsfel innan avtal sluts online.

4.4 Undantag

Kravet på bekräftelse och möjligheten att upptäcka inmatningsfel skall inte gälla för avtal som ingåtts enbart genom utväxling av Epost eller motsvarande personliga meddelanden, artikel 11 punkt 3 i e-handelsdirektivet. När avtal ingås på det sättet föreligger egentligen ingen skillnad från det traditionella sättet att ingå avtal, via utväxling av brev, och det finns därför ingen anledning att särreglera det. Rådet kommenterar detta undantag och säger att det inte får leda till att leverantörer av informationssamhällets tjänster kan kringgå bestämmelserna i artikeln.⁵⁰ En av typsituationerna när artikel 11 är tänkt att tillämpas, är som framgått vid handel i butik som ligger online.

5 PÅFÖLJDER

5.1 Artikel 20

Påföljder

Medlemsstaterna skall bestämma de påföljder som skall tillämpas vid överträdelser av de nationella bestämmelser som antas med tillämpning av detta direktiv, och skall vidta alla åtgärder som krävs för att säkerställa att dessa bestämmelser efterlevs. Påföljderna skall vara verkningsfulla, proportionerliga och avskräckande.

---

⁵⁰ Europeiska Unionens Råd 14263/1/99 REV 1 s. 15 punkten 39.

5.2 Stor valfrihet

Påföljden vid överträdelse av bestämmelsen har lämnats öppen för medlemsstaterna att besluta om. Det innebär att det är upp till medlemsstaterna att avgöra vilken typ av reglering man vill skapa. Medlemsstaterna kan välja om man vill att artikel 11 skall vara avtalsrättslig, marknadsrättslig, eller kanske straffrättslig. Om man väljer att påföljden för att en tjänsteleverantör inte har uppfyllt artikel 11 skall vara att avtal inte anses ingånget så blir regeln avtalsrättslig. Väljer man istället att påföljden för samma sak endast skall medföra någon form av avgift eller föreläggande så är regeln marknadsrättslig. I det följande kommer jag att analysera olika påföljdsalternativ.

5.3 Marknadsrättsliga- eller civilrättsliga påföljder?

Den största skillnaden på marknadsrättsliga och civilrättsliga påföljder är vilket resultat de uppnår. Väljer man en marknadsrättslig påföljd så skyddas inte den enskilda personen direkt, skyddet är istället preventivt. Med en civilrättslig påföljd uppnår man motsatt effekt, den enskilda individen skyddas direkt men den preventiva effekten blir inte lika stor.

Vad gäller de marknadsrättsliga påföljderna är det framför allt en lag som har en central betydelse, Marknadsföringslagen, till vars påföljder andra lagar ofta hänvisar.

Marknadsföringslagen, MFL, reglerar i huvudsak hur marknadsföring av produkter får ske. Lagen skall tillämpas oberoende av vilket medium som används, den kan alltså tillämpas vid elektronisk kommunikation. I lagen uppställs förbud mot handlande av visst slag samt vissa krav på att information skall lämnas till konsument vid marknadsföringen.

De olika påföljder som kan aktualiseras genom denna lag är bl. a. ålägganden att lämna information eventuellt förenade med vite, marknadsstörningsavgift och skadestånd. Ett åläggande att lämna information, 15 och 16 §§ MFL, innebär att en näringsidkare som vid sin marknadsföring inte lämnar viss information som är av särskild betydelse ur konsumentsynpunkt kan åläggas att lämna denna information. Ett sådant föreläggande skall enligt 19 § MFL förenas med vite om det inte av särskilda skäl anses obehövligt. Föreläggandet meddelas av Konsumentombudsmannen om det inte är av större vikt, 21 § MFL.

Marknadsstörningsavgift är en särskild avgift som en näringsidkare kan åläggas att betala om han uppsåtligt eller av oaktsamhet har brutit mot någon av de i paragrafen uppräknade reglerna, 22 § MFL. Avgiften kan komma att uppgå till höga belopp, spannet är 5000 till 5 miljoner kronor med vissa begränsningar relaterade till omsättningen, 24 § MFL. Det finns också en skadeståndsbestämmelse i 29 § MFL, som stadgar att den som bryter bl. a. mot ett åläggande meddelat med stöd av 14 eller 15 §§ MFL skall ersätta den skada som därigenom uppkommer för konsument eller annan näringsidkare.

Artikel 11 i e-handelsdirektivet är dispositiv och alltså tänkt att kunna användas även näringsidkare emellan. Det skapar särskilda problem för användandet av marknadsrättsliga påföljder. En av fördelarna med marknadsrättsliga påföljder är att konsumentombudsmannen kan granska företag och meddela förelägganden. Som följer redan av namnet är konsumentombudsmannens roll att skydda konsumenter och inte att verka i situationer näringsidkare emellan. Eftersom artikeln i e-handelsdirektivet är dispositiv talar det för att civilrättsliga påföljder måste användas. I det följande kommer jag att redogöra för såväl civilrättsliga alternativ som marknadsrättsliga. Jag kommer att utgå från situationen med en konsument som köpare och en näringsidkare som säljare. För det fall det bästa alternativet skulle visa sig vara marknadsrättsliga påföljder blir det svårt att upprätthålla artikelns dispositiva karaktär.

Vad gäller civilrättsliga påföljder är ett alternativ är att skapa ett undantag från AvtL:s modell för avtalsslut. Det skulle kunna ta sig det uttrycket att om tjänsteleverantören inte har uppfyllt kraven enligt artikel 11 i e-handelsdirektivet så skall avtal inte anses slutet. Ett annat alternativ kan vara att avtal anses ingånget, men en konsument har rätt att träda ifrån avtalet om tjänsteleverantören inte har uppfyllt nämnda krav. Konsumenten skulle då få en ensidig rätt att ångra sig. Vid valet mellan påföljdens karaktär kan den sammanfattningsvis bestämmas antingen till marknadsrättslig eller civilrättslig, eller bådadera.

5.4 Påföljd för utebliven bekräftelse

En marknadsrättslig påföljd för utebliven bekräftelse skulle kunna vara att tilldela tjänsteleverantören ett åläggande att lämna bekräftelser eventuellt förenat med vite. Man skulle vidare kunna tänka sig en marknadsstörningsavgift om bekräftelse regelmässigt inte

skickas. Väljer man att påföljden skall vara marknadsrättslig innebär det att den enskilda tjänstemottagaren inte skyddas, utan påföljden blir preventiv.

Väljer man istället att införa någon form av civilrättslig påföljd så skyddas den enskilde tjänstemottagaren, men påföljden får kanske inte lika stor förebyggande effekt. Olika alternativ skulle kunna tänkas; dels skulle man kunna införa en ändring i AvtL som innebär att avtal inte anses slutet innan bekräftelsen kommit tjänstemottagaren till handa. Man skulle vidare kunna tänka sig en påföljd som innebär att tjänstemottagaren får rätt att ångra sig och träda ur avtalet om bekräftelse inte skickats.

E-handelsdirektivets krav på bekräftelse har flera likheter med distansavtalslagens krav på bekräftelse, därför blir påföljdsvalet i den lagen av naturliga skäl mycket intressant. Vad gäller påföljden för utebliven information eller bekräftelse stadgade distansavtalsdirektivets art 11.1 att ”medlemsstaterna skall säkerställa att det i konsumenternas intresse finns tillräckliga och effektiva medel för att säkerställa efterlevnaden av bestämmelserna i detta direktiv”. Det lämnades m.a.o. även i detta direktiv en stor frihet för medlemsstaterna att avgöra vilka påföljder som kunde anses lämpliga.

Påföljden vid utebliven bekräftelse/information bestämdes slutligen av den svenska lagstiftaren i distansavtalslagen genom en hänvisning till marknadsföringslagen. Denna hänvisning innebär att näringsidkaren vid vite kan åläggas att lämna information eller att upphöra med viss marknadsföring.⁵¹ Lagstiftaren beslutade sig för att låta detta bli den enda påföljden. Regeringen konstaterade dock möjligheten att senare införa strängare påföljder, särskilt marknadsstörningsavgift, om utvecklingen visar sig behöva det.⁵²

Av distansavtalslagen följer en ångerrätt som innebär att konsumenten har rätt att frånträda ett distansavtal genom att meddela näringsidkaren inom 14 dagar från ångerfristens påbörjande. Ångerfristen börjar löpa vid olika tidpunkter, 15 §; vid varor är det dagen för leverans av en väsentlig del av varan, vid tjänster är det den dag avtalet ingicks. Ångerfristen börjar dock tidigast att löpa den dagen konsumenten fått föreskriven bekräftelse med information. En förskjutning av ångerrätten fungerar m.a.o. som en civilrättslig påföljd för det fall bekräftelse inte skickas.

---

⁵¹ Lag 1995:450 4, 21, 14, 15, 16 §§.

⁵² Proposition 1999/2000:89 s. 44..

Vid implementeringen av e-handelsdirektivet bör man försöka välja samma lösningar som tidigare valts, för att upprätthålla en liknande struktur på området. Eftersom kravet på bekräftelse enligt distansavtalslagen och e-handelsdirektivets 11 artikel är så lika förefaller det mig rimligt att föreskriva samma sorts påföljd som den i distansavtalslagen. I distansavtalslagen finns både en marknadsrättslig och en civilrättslig påföljd. Den civilrättsliga påföljden, förskjutning av ångerrätten, är speciell för distansavtal och hemförsäljningsavtal och är enligt min mening inte lämplig att införa i fler lagar. Jag förordar därför att påföljderna för det fall att bekräftelse inte skickats i enlighet med e-handelsdirektivet skall vara marknadsrättsliga. Dessa kan genomföras på samma sätt som i distansavtalslagen, dvs genom en hänvisning till MFL.⁵³

5.5 Påföljd när tjänstemottagaren inte haft möjlighet att upptäcka inmatningsfel

Vad gäller bestämmelsen om inmatningsfel så finns ingen befintlig reglering i svensk rätt som är så närliggande som den i distansavtalslagen är för kravet på bekräftelse. När man skall bestämma vilka påföljder som skall aktualiseras när dessa förebyggande åtgärder inte uppfyllts är det därför istället än mer viktigt att utgå från syftet med bestämmelsen och avgöra vilka påföljder som är mest lämpade för att uppfylla detta syfte. Syftet har jag tidigare bestämt till att skydda tjänstemottagare när de gör beställningar via internet eftersom avtalsprocessen där kan vara svårbegriplig och sker med en mycket hög hastighet.

Det är också viktigt att bestämma vilken relation denna bestämmelse skall ha till den befintliga regeln om misstag i AvtL. Man kan bestämma sig för att inte låta dessa bestämmelser påverka varandra. Lagstiftaren skulle kunna införa en marknadsrättslig reglering, som inte påverkar den civilrättsliga regeln i AvtL.

En tänkbar marknadsrättslig påföljd skulle kunna vara att tjänsteleverantören åläggs ett föreläggande eventuellt förenat med vite att införa möjligheten att upptäcka och rätta inmatningsfel. En annan är utdömandet av en marknadsstörningsavgift. Skyddet för de enskilda tjänstemottagarna skulle i förlängningen kunna bli högt om granskningen av

---

⁵³ Distansavtalslagen 12 §.

tjänsteleverantörerna är effektiv och de marknadsrättsliga påföljderna tillräckligt avskräckande. Det kan dock vara svårt att kontrollera mängden av websidor.

En marknadsrättslig påföljd som inte kompletteras med civilrättslig reglering skulle innebära att konsumenten inte kan träda ifrån avtalet om näringsidkaren är i god tro i enlighet med 32 § AvtL. I det enskilda fallet skulle inte konsumenten skyddas, han skulle vara bunden av sitt misstag så länge tjänsteleverantören är i god tro. Det kan påpekas att det förmodligen skulle vara mycket svårt att visa att en tjänsteleverantör är i ond tro, eftersom parterna inte träffas och all kommunikation ofta sker online i enlighet med automatiska rutiner.

Alternativet till en marknadsrättslig reglering av påföljderna är att reglera dem civilrättsligt. Detta skulle kunna göras på flera olika sätt.

I Uniform Electronic Transactions Act finns som ovan nämnts en bestämmelse om inmatningsfel. Bestämmelsen har den innebörden att om en köpare inte haft möjlighet att upptäcka och rätta eventuella inmatningsfel innan avtal sluts online, så har han rätt att ångra sig i efterhand. Med andra ord en civilrättslig reglering som ger en rätt att träda ifrån ett ingånget avtal.

För att köparen skall ha denna rätt att träda ifrån avtalet uppställs vidare följande krav; (1) han skall omedelbart ha underrättat motparten om misstaget och att han inte avsåg att bli bunden av detta avtal, (2) vidtagit skäligen åtgärder för att återställa vederlagen eller förstöra det mottagna enligt motpartens instruktioner, samt (3) inte ha använt eller fått någon fördel eller något värde från motpartens prestation.⁵⁴ Rätten att ångra sig och träda tillbaka från avtalet gäller inte om varorna är prisfluktuerande.

Detta civilrättsliga alternativ får stor genomslagskraft hos de enskilda tjänstemottagarna eftersom de då i det enskilda fallet skulle få möjlighet att ångra sig. Å andra sidan krävs det dels att den enskilde konsumenten har kunskap om att regeln finns, dels att han skall processa om sin rätt att träda tillbaka från avtalet om tjänsteleverantören inte har samma uppfattning. För att bestämmelsen skall få genomslagskraft krävs det även att företagen får kunskap om den. Det kan kanske vidare förefalla orimligt att tjänstemottagaren alltid skulle kunna åberopa

---

⁵⁴ Uniform Electronic Transactions Act, Section 10 (2)-(C) samt www.law.upenn.edu/bll/ulc/uecicta/eta1299.htm, 2000-11-15.

inmatningsfel och träda ur avtalet om han inte fått möjligheten att upptäcka och rätta eventuella inmatningsfel. Det kan då motsatsvis hävdas att situationen i praktiken blir den motsatta om en civilrättslig påföljd inte genomförs. Den kanske största fördelen med att välja detta alternativ är att reglerna skulle bli likadana både inom EU, eller de länder inom EU som väljer att implementera artikeln på det sättet, och i USA.

En bestämmelse av detta slag skulle med fördel kunna införas som ett undantag till 32 § AvtL genom en ny § i samma lag. Utarbetandet av paragrafen torde inte vara så problematisk eftersom en förlaga finns i amerikansk rätt.

Ett annat sätt att reglera påföljderna civilrättsligt skulle helt enkelt kunna vara att göra ett undantag från godtrosregeln i 32 § AvtL för det fall ett företag inte utfört de förebyggande åtgärderna. Denna lösning skulle innebära att ett företag som inte givit tjänstemottagaren möjlighet att upptäcka och rätta sina inmatningsfel, inte skulle kunna vara i god tro om han hävdar att beställningen på någon grund är ett resultat av ett inmatningsfel. Tjänstemottagaren skulle m.a.o. inte vara bunden vid ett avtal där han inte beretts möjlighet att upptäcka sina inmatningsfel innan avtal sluts. Detta alternativ måste i så fall införas i AvtL som ett undantag till 32 §. För- och nackdelarna med detta alternativ är desamma som för det tidigare redogjorda civilrättsliga alternativet, med ett undantag. Det saknar den fördelen att regleringen skulle överensstämma med vad som gäller i USA.

Det finns inget som hindrar att påföljderna skulle kunna vara både marknadsrättsliga och civilrättsliga. Min uppfattning är att det är oerhört viktigt att i vart fall skapa marknadsrättsliga förebyggande påföljder som jag tror kan få ett stort genomslag. Man får då den effekten att en Konsumentombudsman kontrollerar och påverkar företagen som bedriver e-handel. Jag tror att det skulle kunna vara positivt att även införa civilrättsliga påföljder. Det skulle göra att konsumenten även i det enskilda fallet skulle kunna komma ifrån inmatningsfel vid beställning via internet. Syftet med bestämmelsen var som sagt att skydda individer från den snabba processen på internet. Detta syfte tycker jag bäst uppfylls genom dels en förebyggande reglering genom marknadsrätten och dels genom en civilrättslig bestämmelse som ger den enskilda individen skydd. Vid valet mellan civilrättsliga påföljder har jag lagt mest vikt vid argumentet för harmonisering över gränserna, vilket innebär att jag anser att en reglering av den typ som återfinns i amerikansk rätt vore att föredra.

Mitt val av påföljd för både utebliven bekräftelse och möjlighet att upptäcka och rätta till inmatningsfel är helt eller i vart fall delvis marknadsrättsligt och innebär således att artikelns dispositiva karaktär blir svår att upprätthålla. Jag finner bestämmelsens innehåll utpräglat konsumentskyddande och har svårt att se syftet med att artikeln skall gälla även näringsidkare emellan om de inte avtalat annat.

6. TILLÄMPNINGSSOMRÅDE

6.1 E-handelsdirektivets tillämpningsområde

E-handelsdirektivet har som syfte att harmonisera medlemsstaternas bestämmelser om informationssamhällets tjänster. Definitionen av informationssamhällets tjänster omfattar alla tjänster som normalt utförs mot ersättning, på distans, med hjälp av utrustning för elektronisk behandling. Begreppet omfattar en mängd näringsverksamheter som bedrivs online. Sådana verksamheter som själva leveransen av varor eller tillhandahållandet av offlinetjänster omfattas inte. Informationssamhällets tjänster kan innebära försäljning av varor online, men omfattar även tjänster som utgör näringsverksamhet och inte betalas av den som erhåller tjänsten, t ex tillhandahållande av information eller kommersiella meddelanden, sökmöjligheter samt åtkomst till och hämtning av data.⁵⁵ Användningen av Epost eller liknande personliga meddelanden av fysiska personer som inte agerar inom ramen för sin handels-, närings- eller yrkesverksamhet hör inte till informationssamhällets tjänster. Slutligen kan konstateras att det med informationssamhällets tjänster förenklat menas varje aktivitet på internet med någon ekonomisk innebörd och torde omfatta hela det utbud som tillhandahålls konsumenterna på internet⁵⁶.

Från e-handelsdirektivets tillämpningsområde undantas enligt artikel 1 punkten 5; beskattning, frågor beträffande informationssamhällets tjänster som omfattas av direktiven 95/46/EG och 97/66/EG om personuppgifter och frågor som regleras av lagstiftning om karteller. Vidare undantas enligt samma bestämmelse följande verksamhet inom informationssamhällets tjänster; verksamhet som omfattar notariatfunktion eller liknande om den har ett särskilt samband med offentlig myndighetsutövning, företrädande och försvar av

---

⁵⁵ E-handelsdirektivets preambel punkt 17 och 18.

⁵⁶ Artikel 1.2 i direktiv 98/34/EG ändrat genom 98/48/EG se även t.ex. proposition 1999/2000:86 s. 108.

en klient inför domstol samt spelverksamhet som innebär att penningvärden satsas.

Undantagen är mao relativt begränsade i e-handelsdirektivet och således är tillämpningsområdet mycket brett.

E-handelsdirektivet är inget så kallat minimidirektiv, där lagstiftaren kan välja att göra lagstiftningen strängare än föreskrivet i direktivet. Det innebär att det som fastslås i e-handelsdirektivet är det som skall gälla. De särskilda problem, vad gäller t. ex. tillämpningsområdet, som skulle kunna uppkomma vid implementeringen måste därför lösas för varje artikel i direktivet.

6.2 AvtL:s tillämpningsområde

AvtL är tillämplig på avtal slutna på elektroniskt vis, se punkt 3.1. Vad gäller avtalsrättsliga spörsmål krävs därför att AvtL modifieras för det fall att direktivet och lagen inte skulle stämma överens. Det krävs inte för 2-9 §§ i lagen eftersom dessa paragrafer är dispositiva. Det har tidigare konstaterats att syftet med e-handelsdirektivet inte är att påverka regler för avtals ingående. Avgörande för om AvtL:s regler kommer i konflikt med direktivets beror dock på vilka påföljder som väljs. Skulle den svenska lagstiftaren välja att avtal inte skall anses ingånget om bekräftelse ej följer, eller om tjänstemottagaren inte haft möjlighet att upptäcka sina inmatningsfel, så kommer AvtL naturligtvis att påverkas.

Enligt de marknadsrättsliga påföljder jag förordar för bekräftelse och inmatningsfel, krävs ingen ändring i AvtL eftersom reglerna däri då inte kommer att påverkas. Väljer man att dessutom införa civilrättsliga påföljder för inmatningsfel så kommer det att föranleda ett undantag från 32 § 1 st AvtL.

7 ALTERNATIVA IMPLEMENTERINGSSÄTT

7.1 Inkorporation

Jag kommer nu att redogöra för hur artikel 11 i e-handelsdirektivet i praktiken kan införas i svensk rätt. Ett alternativ är att föreskriva i en ny författning att traktattexten skall gälla i Sverige. Detta sätt kallas inkorporation. Då införs direktivet oförändrat i svensk lag genom att

en promulgationslag med hänvisning till direktivet antas. Vad gäller artikel 11 i e-handelsdirektivet så förefaller denna lösning näst intill omöjlig eftersom direktivet på flera punkter är oklart. Jag har tidigare påpekat att termen bekräftelse inte har en entydig betydelse i svensk rätt. Det krävs vidare att lagstiftaren tar ställning till hur regeln om misstag i 32 § AvtL skall förhålla sig till bestämmelsen i art 11 e-handelsdirektivet. Direktivet reglerar inte heller påföljderna. Därför är inkorporering inget lämpligt implementeringsätt.

7.2 Transformation

Ett annat sätt att implementera e-handelsdirektivet är genom transformation. Det innebär att den nationella rätten anpassas till direktivet, men att den nationella strukturen bibehålls.

7.2.1 Ny paragraf i AvtL

Väljer man att införa en civilrättslig påföljd av den typ som finns i Uniform Electronic Transactions Act, för det fall att tjänsteleverantören inte givit tjänstemottagaren möjlighet att upptäcka och rätta eventuella inmatningsfel, bör den införas i AvtL. Förträdesvis som en ny 32a §. För övrigt tycker jag inte att det finns anledning att ändra eller göra tillägg i AvtL för implementeringen av artikel 11 i e-handelsdirektivet. Trots att bekräftelse och inmatningsfel ligger nära tidpunkten för avtals ingående har jag funnit det lämpligare att inte påverka den svenska avtalsrätten. Syftet med den slutliga lydelsen av artikeln var ju inte heller att påverka avtalsrättsliga bestämmelser.

7.2.2 Distansavtalslagen

Ett alternativ är att införa artikel 11 i e-handelsdirektivet som en ny paragraf i distansavtalslagen, eller genomföra de ändringar som krävs för att den lagen skall uppfylla de krav som ställs enligt artikeln.

7.2.2.1 Tillämpningsområde

Distansavtalslagens och e-handelsdirektivets tillämpningsområden överlappar varandra.

Distansavtalslagen skall tillämpas vid distansavtal mellan konsument och näringsidkare och e-handelsdirektivet är avsett att tillämpas så fort det är fråga om informationssamhällets tjänster.

Distansavtal definieras som ”avtal som ingås inom ramen för ett av näringsidkaren organiserat

system för att träffa avtal på distans och kommunikationen uteslutande sker på distans”, 1 § p 2 distansavtalslagen. Informationssamhällets tjänster är ett vidare begrepp som i stort sett omfattar all verksamhet som bedrivs online.⁵⁷ Det kan tänkas att e-handelsdirektivet skulle kunna tillämpas i många fall när även distansavtalslagen är tillämplig. Det gör att det är viktigt att dessa överensstämmer och så småningom passar in i samma struktur för elektronisk handel.

Det kan dock konstateras att tillämpningsområdena på flera viktiga punkter skiljer sig åt. En viktig skillnad är att distansavtalslagen är försedd med ett flertal undantag, både vad gäller när lagen som sådan skall tillämpas, men även undantag från bestämda paragrafer. Från regeln om bekräftelse finns t. ex. ett flertal undantag. Även e-handelsdirektivet är försett med undantag, men dessa är inte lika många och betydelsefulla.

En ytterligare skillnad är att distansavtalslagen endast gäller avtal mellan näringsidkare och konsumenter, medan artikel 11 i e-handelsdirektivet är tänkt att vara tvingande till förmån för konsumenter i relationer där en part är näringsidkare och en konsument och dispositiv i andra konstellationer. Distansavtalsdirektivet var tänkt som ett minimidirektiv⁵⁸, vilket torde göra det möjligt att låta den lagen gälla som dispositiv rätt fullt ut även för näringsidkarförhållanden och då överensstamma på den punkten med kraven enligt e-handelsdirektivet. Även om det skulle vara möjligt är det enligt min mening ingen lämplig lösning eftersom distansavtalslagen till sin karaktär är en skyddslagstiftning för konsumenter som inte skulle passa särskilt bra som dispositiva lösningar vid avtal mellan två näringsidkare eller privatpersoner. Ett alternativ är att istället skriva in i eventuella nya paragrafer i distansavtalslagen att just dessa skall gälla även vid avtal näringsidkare eller privatpersoner emellan för det fall att inget annat har avtalats.

För det fall att artikel 11 skall implementeras i distansavtalslagen blir ett problem de många begränsningarna i distansavtalslagen vad gäller tillämpningsområdet, det stora antalet undantag, samt lagens tvingande karaktär. Det finns undantag som gör att stora delar av de områden som kommer att få genomslagskraft på internethandeln inte omfattas av distansavtalslagen eller delar av lagen. Det kan konstateras att distansavtalslagen inte uppfyller de krav som ställs på lagens tillämpningsområde enligt e-handelsdirektivet. Ett sätt

---

⁵⁷ SOU 1999:106 s. 81.

⁵⁸ Artikel 14 Distansavtalsdirektivet

att lösa det problemet skulle kunna vara att reglera just den eller de paragrafer som skulle ändras eller läggas till i distansavtalslagen så att just den stämmer överens med kraven enligt e-handelsdirektivet.

7.2.2.2 Bekräftelse

En viktig likhet mellan distansavtalslagens 10 § och e-handelsdirektivets 11 artikel är kravet på bekräftelse. Kraven har som ovan framgått olika syften, men i slutändan skall likväl en bekräftelse skickas innehållande viss information och en bekräftelse att ordern är mottagen. Det skulle vara en klar fördel om ett sådant krav reglerades på samma ställe i lagstiftningsstrukturen istället för på två olika ställen i den svenska lagstiftningen med kanske något olika innebörd.

En viktig skillnad är att bekräftelsen enligt e-handelsdirektivet skall sändas på elektronisk väg medan bekräftelsen enligt 10 § 2 st distansavtalslagen skall ges i en handling eller i annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för konsumenten. Detta kan förmodligen ske på elektronisk väg genom e-post⁵⁹, men näringsidkaren kan enligt distansavtalslagen välja att skicka ett brev eller ett fax. Enligt artikel 11 måste bekräftelsen skickas på elektronisk väg medan distansavtalslagen ger näringsidkaren ett val. Denna skillnad mellan distansavtalslagen och e-handelsdirektivet finner jag olämplig. Om tjänstemottagaren väljer att skicka sin beställning via e-post så skulle det kunna få till följd att näringsidkaren om e-handelsdirektivet skall tillämpas måste skicka en bekräftelse elektroniskt, medan han om distansavtalslagen skall tillämpas kan välja hur han vill skicka bekräftelsen. Så som tillämpningsområdena ser ut kan ofta distansavtalslagen och e-handelsdirektivet tillämpas samtidigt. Kommissionen har varit inkonsekvent när man reglerat denna närmast identiska fråga på olika sätt. Det hade varit att föredra att t. ex. föreskriva att bekräftelse skall sändas på samma sätt som konsumentens beställning skickades.

7.2.2.3 Inmatningsfel

Bestämmelsen som är tänkt att förebygga inmatningsfel har ingen direkt koppling till de bestämmelser som finns i distansavtalslagen. Därmed är inte sagt att de inte ligger nära varandra. I distansavtalslagen finns flera regler som handlar om vad som skall ske vid

---

⁵⁹ Proposition 1999/2000:89 s. 41, 86, TemaNord 1998:532 s. 54 f, Hultmark anser dock att viss försiktighet är på sin plats då en domare skulle kunna döma på annat sätt, Hultmark, Christina, Ny distansavtalslag, JT 2000-01 s. 58.

beställning. Påföljderna som föreskrivs i distansavtalslagen är dessutom likadana som de föreslagna marknadsrättsliga påföljderna. Det finns inget som hindrar en implementering av även denna regel i distansavtalslagen.

7.2.2.4 Krångligare lag eller bättre struktur?

När direktivet om distansavtal skulle implementeras i Sverige diskuterades det om en ny lag skulle införas där både distansavtal och hemförsäljning skulle ingå, eller om man skulle låta hemförsäljningslagen kvarstå och stifta en ny lag endast för distansavtal. Slutligen fastnade lagstiftaren för att skapa en ny lag för både distansavtal och hemförsäljning och när denna lag trädde i kraft upphävdes den gamla hemförsäljningslagen. En anledning var fördelen med att ha i stort sätt alla regler om ångerrätt i samma lag. Lagrådet framhöll vidare att det är bra att ha innehållet i olika direktiv sammanhållen i den svenska lagstiftningen om de har ett nära samband.⁶⁰

Denna lösning är inte okritiserad, det har framhållits att sammanslagningen av hemförsäljningslagen och distansavtalsdirektivet till en lag gjort den krångligare och att områdena skiljer sig åt på avgörande punkter. De två områdena för lagen har gemensamma nämnare, men syftet med specialregleringen av hemförsäljning är överrumplingsmomentet att bli uppsökt av en näringsidkare i sitt hem eller i vart fall utanför det normala försäljningsstället. Vad gäller distansförsäljning är problemet ett annat, nämligen att köparen inte har möjlighet att undersöka varan innan han köper den.⁶¹ Kommissionen valde ju också att skapa två direktiv, ett om hemförsäljning och ett om distansavtal.⁶²

Distansavtalslagen anses även i andra avseenden vara en krånglig lag. Strukturen i lagen är svårbegriplig, vilket beror på att den i stort följer direktivets struktur. Ett brett tillämpningsområde har försetts med en rad undantag och begränsningar varav flera är kasuistiskt urformade. Att lagen är svårläst idag är naturligtvis något som talar emot att föra in ytterligare bestämmelser som då skulle gälla ett vidare tillämpningsområde än vad lagen gör idag.

---

⁶⁰ Proposition 1999/2000:89 s. 22.

⁶¹ Dejmek, Paulina, Distansavtalsdirektivet ger ny svensk lag: Distansavtalslagen, Europarättslig tidskrift 2000:2 s. 248, 258.

⁶² Direktiv 85/577/EEG för att skydda konsumenten i de fall då avtal ingås utanför fasta affärslokaler och 97/7/EG om konsumentskydd vid distansavtal.

Distansavtalslagen och e-handelsdirektivets 11 artikel reglerar dock, i vart fall vad gäller bekräftelse, ett mycket närliggande område. Det är önskvärt att innehållet i olika direktiv hålls samman i den svenska lagstiftningen om direktiven har ett nära samband med varandra. Det argumentet var faktiskt avgörande för att slå samman hemförsäljning och distansavtal i en lag.⁶³ Ju fler lagar som skapas på området, desto mer svåröverskådligt blir det för den som skall följa lagar och bestämmelser på området.

Dessa argument för och emot en implementering av artikel 11 i distansavtalslagen måste vägas mot varandra. Oavsett om lagstiftaren väljer att implementera artikel 11 i distansavtalslagen eller inte, så blir rättsområdet krångligare, antingen pga att en gemensam lag blir svåräst eller för att två lagar delvis överlappar varandra och delvis skiljer sig åt.

7.3 ”Lag om elektronisk handel”

E-handelsdirektivet är som tidigare nämnts ett direktiv som rör ett flertal olika områden. Även om varje artikel i direktivet skall implementeras på bästa sätt går det inte att bortse från att direktivet i sig utgör en struktur som man skulle kunna utgå ifrån. En lösning skulle helt enkelt kunna vara att införa en ny lag, ”lag om elektronisk handel”, med samma innehåll som e-handelsdirektivet. I den lagen skulle då de bestämmelser i e-handelsdirektivet som svensk rätt idag inte redan anses uppfylla införas.

Den största fördelen med detta alternativ är att tillämpningsområdet för alla bestämmelser i direktivet är samma och att det av den aspekten är en enklare lösning än att behöva reglera tillämpningsområdet i varje ny paragraf. Utan att på något sätt ha redogjort för övriga enskilda bestämmelser i e-handelsdirektivet kan det dock konstateras att de berör många olika områden utan någon särskild koppling till varandra. E-handelsdirektivet förefaller vara något av ett ”samlingsdirektiv” där regler som inte har passat in någon annanstans finns.

Ju fler nya lagar på området desto mer svåröverskådlig blir materia som en företagare skall hålla ordning på. Det finns inte heller någon logisk struktur som löper genom direktivet.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att denna lösning skulle vara ett ganska enkelt alternativ för lagstiftaren, medan det medför stora strukturella nackdelar för dem som skall

---

⁶³ Se t. ex. Proposition 1999/2000:89 s. 22.

använda sig av och följa reglerna. Enligt min mening är denna lösning inte att föredra, eftersom området för elektronisk handel då blir än mer svåröverskådligt.

7.4 Helt ny struktur för elektronisk handel

Det har under de senaste åren kommit en mängd direktiv på området för elektronisk handel, och ett flertal är planerade. Dessa har allt eftersom implementerats i svensk rätt, ofta genom att en ny lag har stiftats. Detta har fått till resultat en mängd nya lagar som på något sätt har anknytning till elektronisk handel; distansavtalslagen, lag om digitala signaturer, lag om elektroniska förmedlingstjänster, mm. Istället för att stifta nya lagar, som inte passar in i någon lättförståelig struktur, kanske man borde skapa en gemensam struktur för alla aktiviteter som är knutna till elektroniska kommunikationsmedel. Genom att införliva dessa lagar på ett enkelt sätt till en gemensam lag där man kan söka svar på allt som har med verksamhet online att göra. I USA har man gjort ett försök till detta genom Uniform Electronic Transactions Act, en modellag där i vart fall några av de frågor anknutna till elektronisk kommunikation besvaras. UNCITRALs modellag om elektronisk handel, tjänar också samma syfte.

Jag är medveten om att det förmodligen skulle vara svårt att kasta omkull all berörd lagstiftning och skapa en ny struktur, eftersom den svenska lagstiftaren är bunden av alla direktiv som skapas på gemenskapsnivå. Det skulle ju t. ex. innebära att distansavtalslagen skulle upphöra att gälla för att ersättas av en hemförsäljningslag och att de delar som berör distansavtal skulle införas i denna nya struktur tillsammans med bl.a. e-handelsdirektivet. Det skulle vidare omintetgöra den gemensamma struktur som vi skapat tillsammans med övriga nordiska länder.

En ny gemensam struktur skulle dock ha stora praktiska fördelar. Endast i de fall där det krävs särreglering på grund av den elektroniska kommunikationen skulle regler om detta finnas i den särskilda lag eller balk om elektronisk handel som då skulle skapas för ändamålet. UNCITRALs modellag och Uniform Electronic Transactions Act skulle kunna tjäna som utgångspunkt. Som konstaterats ovan är detta dock inget genomförbart alternativ eftersom den svenska lagstiftaren är bunden av de direktiv som antagits på gemenskapsnivå.

8 SAMMANFATTANDE ANALYS

Elektronisk handel är en relativt ny företeelse som växer i betydelse. Den skapar stora möjligheter att ingå avtal om köp av varor eller tjänster över nationsgränserna. Detta är något som i regel vill uppmuntras och det är av den anledningen som e-handelsdirektivet skapats och antagits. Syftet med direktivet har lyfts fram som en nödvändig harmonisering av området för att säkerställa att informationssamhällets tjänster skall kunna nyttjas inom hela EU. Den fria rörligheten för informationssamhällets tjänster skall garanteras. Idag är det stora skillnader mellan olika länders lagstiftning på området för elektronisk handel, vilket innebär att ett företag som vill etablera sig online måste kontrollera att det uppfyller alla nationella krav som uppställs i varje enskilt land som han planerar att erbjuda sina varor eller tjänster i.

Frågan blir nu om denna företagare efter den 17 januari 2002, när e-handelsdirektivet skall vara implementerat, kan erbjuda sina varor och tjänster till alla köpare inom hela EU utan att behöva kontrollera vilka bestämmelser som gäller på området i varje enskilt land. Mitt svar på frågan tenderar att bli att företagaren även fortsättningsvis måste kontrollera varje nations lagstiftning på området. Den kanske största bristen i e-handelsdirektivet är enligt min mening att påföljderna inte har bestämts gemensamt. Detta innebär att påföljderna och således även karaktären på bestämmelserna som följer av direktivet kan komma att variera mycket mellan länderna. I vissa länder kan e-handelsdirektivet genom dess val av implementeringssätt påverka marknadsrätten, i andra avtalsrätten eller annan civilrätt.

Jag tycker att detta är en så stor brist att det hade varit mer fördelaktigt att anta en global modellag. USA har, som ovan redogjorts för, på området för elektronisk handel antagit en modellag, Uniformal Electronic Transactions Act, som på ett klart och tydligt sätt reglerar vad som skall gälla. Enligt min mening skulle det ha varit bättre att skrivit en liknande modellag inom EU, där det klart och tydligt regleras vad som skall gälla på området och vad som skall hända om detta inte uppfylls. Att ett direktiv har antagits för området elektronisk handel är ett utslag av den EG-rättsliga subsidiaritetsprincipen, vilken innebär att beslut skall fattas på så låg nivå som möjligt.⁶⁴ Mao anses det bättre att reglera ett område genom direktiv, där medlemsstaterna har större valfrihet, än genom t. ex. förordningar. Denna princip innebär dock att det inte skapas någon helt igenom homogen EG-rätt, vilket ofta är syftet med att

---

⁶⁴ Bernitz, Ulf, Europarättens grunder s. 50.

reglera ett område på gemenskapsnivå. Jag tror att en reglering av den typ som skall implementeras snarare kan komma att motverka sitt syfte, nämligen skapa ännu mer förvirring och krångla till det ytterligare för företag och konsumenter.

E-handelsdirektivet antogs inte särskilt lång tid efter direktivet om distansavtal. Vid den jämförelse mellan direktiven som jag tidigare redogjort för, framkommer att de dels överlappar varandra, men också avviker från varandra. Det kan därför konstateras att EG-rätten saknar intern överensstämmelse på det aktuella området, vilket kommer att innebära att lagstiftningen kommer att bli krånglig med många undantag och överlappande tillämpningsområden.

Trots att e-handelsdirektivet har flera brister skall det vara implementerat innan den 17 januari 2002 och lagstiftning krävs för att svensk rätt skall uppfylla kraven som följer av artikel 11.

Min rekommendation till den svenska lagstiftaren blir att försöka skapa överensstämmelse i efterhand så långt det är möjligt, särskilt vad gäller påföljderna. Detta skulle kunna ske genom samarbete över nationsgränserna, eller genom att invänta andra tongivande medlemsstaters implementering. Det finns, såvitt jag förstår, ett väl fungerande samarbete mellan de nordiska länderna. Det är naturligtvis bra, men för att få önskad effekt krävs det att samarbetet i detta fall utökas till att gälla hela unionen. Jag har löpande genom uppsatsen givit förslag på lämpliga implementeringssätt, men viktigare än att lösningarna blir de "bästa" möjliga är enligt min mening att de blir likadana inom hela EU och helst överensstämmande med lagstiftningen i övriga världen.

Min rekommendation till företag som planerar att bedriva e-handel i flera länder inom EU blir att noga kontrollera att man följer alla krav som uppställs enligt e-handelsdirektivet, men även enligt distansavtalslagen. Vad gäller kraven som uppställs i artikel 11 i e-handelsdirektivet skall företaget införa så kallade "point and click" rutor där kunden får möjlighet att bekräfta sin beställning. Det bör skapas rutiner så att företaget har möjlighet att visa att varje enskild kund har haft denna möjlighet. Företaget skall dessutom alltid skicka en bekräftelse till kunden att det mottagit kundens order, bekräftelsen skall skickas elektroniskt. Företagen bör se över sina rutiner så att kraven enligt både e-handelsdirektivet och distansavtalslagen uppfylls. Det kan påpekas att distansavtalsdirektivet som ofta skall tillämpas parallellt var ett minimidirektiv, vilket innebär att kraven som uppställs enligt det direktivet kan variera mellan

medlemsstaterna. Till de företag som planerar att bedriva e-handel i flera länder inom EU måste mitt råd bli att även fortsättningsvis kontrollera lagstiftningen i de länder man planerar att erbjuda sina varor eller tjänster eftersom det förmodligen kommer att finnas skillnader.

Jag har i uppsatsen vidare redogjort för centrala skillnader mellan den svenska avtalsrätten, CISG del II och Unidroit Principles vad gäller anbud. I Sverige är anbud bindande, medan motsatsen gäller enligt CISG och Unidroit Principles. Det är ett stort antal länder som har antagit CISG del II och i uppsatsen har jag visat exempel på svårigheter när lagstiftning inte stämmer överens i olika länder. Jag skulle därför önska att Sverige anpassade sig till den reglering som så många länder redan valt, nämligen kontraktsprincipen och således tillträder CISG del II. Som det ser ut idag är det dels skillnader mellan länderna vad gäller definitionen av ett anbud, men även om anbudet är bindande eller inte. Trots att Sverige anses ha en väl fungerande avtalslag med lång tradition anser jag det viktigare att harmonisera och skapa överensstämmelse över nationsgränserna.

LITTERATURFÖRTECKNING

Offentligt tryck

Direktiv

Direktiv om vissa rättsliga aspekter på informationssamhällets tjänster, särskilt elektronisk handel, på den inre marknaden (8 juni 2000, 2000/31/EG)

Direktiv om konsumentskydd vid distansavtal (17 februari 1997, 97/7/EG)

Direktiv för att skydda konsumenten i de fall då avtal ingås utanför fasta affärslokaler (85/577/EEG)

Direktiv om konsumentskydd vid distansavtal (17 februari 1997 1997/7/EG)

Direktiv om ett informationsförfarande beträffande tekniska standarder och föreskrifter (22 juni 1998, 98/34/EG)

Direktiv om ändring av direktiv 98/34/EG om ett informationsförfarande beträffande tekniska standarder och föreskrifter (20 juli 1998, 98/48/EG)

Gemenskapens förberedande rättsakter

Gemenskapens förberedande rättsakter, 599PC0427, Ändrat förslag till Europaparlamentets och Rådets direktiv om vissa rättsliga aspekter på den elektroniska handeln på den inre marknaden.

Gemenskapens förberedande rättsakter, 500PC0386S, Meddelande från Kommissionen till Europaparlamentet.

Europeiska Unionens Råd 14263/1/99 REV 1

(KOM(97)157 slutlig)

(KOM(98)586)OJ 1999 C30/4

Kommittébetänkanden

Förslag till lag om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område, Lag om avbetalningsköp mm, Stockholm 1915.

Regeringens skrivelse 1997/98:190 Elektronisk handel

SOU 1996:40 Elektronisk dokumenthantering

SOU 1999:106 Konsumenterna och IT

Propositioner

Regeringens proposition 1999/2000:89 Lag om konsumentskydd vid distansavtal och hemförsäljningsansvar.

Regeringens proposition 1999/2000:86 Ett informationssamhälle för alla

Rättsfall

U1985.877H

Internetadresser

www.law.upenn.edu/bll/ulc/uecicta/eta1299.htm
www.cisg.law.pace.edu/cisg/countries/cntries.html
www.unidroit.org/english/principles/chapter-2.htm
www.dti.gov.uk/cii/ecomdirective/summary.html
www.uncitral.org/en-index.htm

Övrig litteratur

Adlercreutz, Axel, Avtalsrätt I, 10 uppl., 1995.

André, Mathias, Marknadsföringsansvar, 1984.

Andersen, Mads Bryde, Shopping på internettet, TemaNord 1999:598, 1999.

Bernitz, Ulf, Europarättens grunder, 1996.

Chissick, Michael och Kelman, Alistair, Electronic commerce: Law and practice, 1999.

Dejmek, Paulina, Distansavtalsdirektivet ger ny svensk lag: Distansavtalslagen, Europarättslig tidskrift 2000 nr 2 s. 246.

Dickie, John, Internet and Electronic Commerce Law in the European Union, 1999.

Grönfors, Kurt, Avtalslagen, 3 uppl., 1996 (under medverkan av Rolf Dotevall).

Grönfors, Kurt, Avtalsgrundande rättsfakta, 1993.

Herre, Johnny, Nordisk implementering av distansavtalsdirektivet, TemaNord 1998:532, 1998.

Hultmark, Christina, Slutande av avtal med moderna kommunikationsmedel, Festskrift till Jan Ramberg, 1997 s. 257.

Hultmark, Christina, Elektronisk handel och avtalsrätt, 1997.

Hultmark, Christina, Ny distansavtalslag, JT 2000-01 s. 48.

Janson, Ingemar, Den elektroniska marknadsplatsen, IRI-rapport 1997:1.

Ramberg, Jan och Hultmark, Christina, Allmän avtalsrätt, 5 uppl., 1998.

Treitel, G.H., The law of contract, 1991.

Vahlén, Lennart, Avtal och tolkning, 1960.

Vinje, Thomas och Paemen, Dieter, The European Union's commerce directive: New rules on on-line advertising, e-contracting, ISP liability, and dispute resolution, World Intellectual Property Report, Vol 14, Nr 7, 2000.

Woxholth, Geir, Avtaleinngåelse, ugyldighet og tolkning, 1997.

Yng, Jörgen, Elektronisk handel, En gemensam rättslig ram för EU:s inre marknad, Promemorior i IT-rätt, red Peter Wahlgren, IRI-rapport 1999:1.